

2,13; Est 4,3; Neh 9,1; Jon 3,5), obléká si *pytel*, sype se popelem, modlí se (Jr 14,12; Ž 69,11n; Neh 1,4), přimlouvá se za druhé (Ž 35,13). Půst je tedy výrazem hlubokého pokání (1Kr 21,27; 1S 7,6; Jon 3,5) a také obavami naplněným očekáváním dne Hospodinova (Jl 1,14, 2,12). Na základě této skutečnosti — obzvláště v úpadkovém judaismu s jeho obchodnickou zbožností — půst mohl být lehce považován za prostředek k vykonávání nátlaku na Boha, jakýsi druh *patofizického*, *servilního* žebření. Proto (ostatně bez velkého úspěchu) proroci proti této formě půstu protestovali. Právý půst neboli *pravý způsob*, jak se sklánět před Bohem a připravovat se na setkání s ním, znamená lámat pouta nespravedlnosti, osvobozovat ty, kteří jsou utlačeni, rozdělit svůj chléb s hladovým, přijmout opuštěné (Iz 58,1—14; sr. Jr 14,12; Za 7,5an, 8,16—19).

Nový zákon

Za dob Ježíšových židovské náboženství doporučovalo praktické provádění postu: farizeové se postili (vždy v pondělí a ve čtvrtek, L 18,12), učedníci Jana Křtitele rovněž (Mk 2,18 par).

Ježíš sám se postil během svého pokušení (Mt 4,2). Tento půst, který připomíná půst Mojžíše na Sinaji (Ex 34,28), není však projevem lítosti ani výrazem očekávání božského zjevení: Ježíš tak vyjadřuje svou absolutní závislost na svém Otci (→ poušť). V kázání na hoře jasně připouští, že ti, kteří mu náleží, zůstanou věrní praxi postu, ale doporučuje jim konat to v skrytosti (Mt 6,16—18), aby půst byl *pravým pokorením před samým Bohem*. Půst má také doprovázet modlitbu za některé zvláště nesnadné uzdravení (Mt 17,21).

Přesto evangelia nikdy výslovně neříkají, že by se Ježíš během svého veřejného působení postil. Nikdy také nevyžadoval půst jako úkon, který je třeba pravidelně vykonávat. Ve skutečnosti je půst výrazem očekávání spásy (L 2,37), neboť když je Ježíš zde, není chvíle postu (Mk 2,18 par), ale čas → radosti, vyjma snad čas utrpení Páně a před jeho vzkříšením (J 16,20; sr. Mk 2,20).

Tato radost ze zjevení spásy ovládá celou existenci prvotní církve, která žije z jistoty vzkříšení. Proto apoštolé neustanovili žádný půst. Přesto prvotní církev při přípravě určitých důležitých rozhodnutí — asi aby jaksi „vytvořila vákuum“ a aby

pak byla co nejvíce „naplněna Duchem svatým“ — znala půst, například před rozhodnutím podniknout misií (Sk 13,2n) nebo před zvolením služebníků pro církev (Sk 14,23). Půst doprovázel také modlitby a dokládá tak pohotovost uposlechnout příkazů Páně. Připomeňme také, že svatý Pavel, „pro evangelium“ (1K 9,23) sám prováděl a doporučoval i církvím určitou sebekázeň. Jako běžec na stadiónu uměl „podmaňovat své tělo“ a byl „ve všem zdrženlivý“, aby dosáhl vítězství: věděl, že sebezapírání pro vyznání Krista může vést velmi daleko a být velice náročné (1K 9,15—27; sr. také 2K 6,5 a 11,27, kde „posty“ bezpochyby nejsou duchovní cvičení, ale vnější nutnost: stalo se mu, že neměl už co jíst).

Skutečnost, že svatý Pavel se často přiklání k asketickým tendencím — ať je to půst či jiné abstinence, které mají kořeny v dualistickém pojetí člověka a → světa —, dokazuje, že křesťanský půst není cvičením, které slouží k vymaňování duše z jejího tělesného vězení (jak tomu často bude v pozdější tradici církve), ale je cvičením, které jednak dovoluje změřit své sebeovládání, jednak, a to zvláště, umožňuje oddat se svobodně tomu jednomu potřebnému (sr. Ko 2,16—23; 1Tm 4,1—5 atd.).

J.-D. ROBERT /přel. J. Sládková

RADOST

Radost se v bibli jeví jako *veliký signál budoucího světa*. V tom je podobná → lásce a nepodobná ostatním darům Ducha, které se váží k naší současné situaci. Zjevení Janovo je plné radosti, když popisuje obecné shromáždění všeho stvoření u paty Beránkova trůnu (sr. 19,7). Radost tryská z bezprostřední a konečné blízkosti Pána, z obecnství usmířeného stvoření, které je pozváno k účasti na nádherných skutečích božích a k hledění na jeho slávu (sr. Ju 24; 1Pt 4,13). Vejit do království znamená vejít v radost Pána svého (Mt 25,21,23). Radost, jako kosmická a eschatologická skutečnost, se nicméně projevuje už od nynějška. Na nebi propuká při obrácení hříšníka (L 15,10). Na zemi rozsívá její předběžná znamení Duch svatý. Už teď k ní společně dochází na nebi i na zemi, u Boha i u lidí: jde o ten nevypravitelný okamžik, kdy se spojuje Pán se svým nevěrným lidem (Iz 62,5) a kdy se Otec znovu shledává se svým zbloudilým synem.

Přestože naše spasení zůstává — vzhledem k dnešnímu stavu — ještě nedokončené, jde tu o radost nezakrytou, čistou, radost zbavenou čekání, radost člověka, který jde s prázdnými rukama vstříc velikému setkání.

Starý zákon

Některé sz termíny pro „veselení se“ a „plesání“ jsou možná cizího původu. Do náboženského slovníku Izraele se dostaly jen poznenáhlu a označují výbuchy hluchého a bouřlivého nadšení, které se projevovaly při některých svátcích, při obětech, při intronizaci. Byly to vzrušené pocity lidu, který se obracel k Bohu nebo k svému králi. (Projevy, jež dlouho vzbuzovaly podezření tak mravně přísných lidí, jakými byli jahvista, první proroci, Ezechiel.) Nejde tu ani tolik o citové výbuchy, jako spíše o skutečný bohoslužebný ritus. „Texty naznačují hlasitý, hluchý a nadšený charakter této radosti, vynášení Boha s hrdelem rozevřeným k takovému křiku, že jej někdy bylo slyšet i daleko za městem (Neh 12,43), úplný chvalo zpěvný záchvat“ (sr. 2Pa 29,30).

Tato radost, která měla národní a bohoslužebný ráz, nabude časem jiného přízvuku. V Deuteronomiu se stane projevem rodinné zbožnosti (Dt 12,7,12). Tato radost nabude především v žalmech náboženské a osobní povahy, kterou pak výjádří zvývání překypující radostí — radostí člověka, který ví, že stojí v boží přítomnosti (sr. Ž 16,8,9), že se mu dostalo božího zákona (Ž 119), zaslíbení, odpuštění (Ž 51) i vysvobození. Teprve Izaiáš najde odvahu k tomu, aby tuto radost bohoslužebné povahy přenesl do eschatologické roviny (Iz 9,1). V posledních kapitolách jeho knihy se rozjásá v radost kosmickou (49,13; 55,12 atd.). V pozdním judaismu je od této chvíle radost spjata s očekáváním posledního času.

Nový zákon

1. V *evangeliiu* převládá tento přízvuk: → království je blízke (sr. J 8,56), jásejte radostí! — Radost proto tryská, kdykoli se naléhavě přiblíží království, ve všech vrcholných bodech Ježíšova života i služby: ve vánočním vyprávění (jistota posledního zásahu božího v Mariině písni; sr. L 1,46 = L 2,10,20); ve svědectví Křitelově (čas ženicha J 3,29); ve zvěstování evangelia, v srdci Lukášova vyprávění, v poslání Sedmdesáti, v jáсотu Ježíšově (L 10,17,20); v úžasu zástupů (L 13,17); v milosti a spa-

sení ztraceným (L 15); v obrácení hříšníků (L 19,6); v příběhu o vjezdu do Jeruzaléma (Mt 21,1—11 par.); v posledním rozhovoru Ježíšově s učedníky, kterým jim sliboval návrat; v příbězích o zmrtvýchvstání, daru Ducha a příchodu (J 15,11; 16,20,24; 17,13 atd.); konečně ve vyprávěních velikonočních, v setkání vzkríšeného s učedníky, ohlašující shledání v království (J 20,20; L 24,41). Jistěže je třeba zaznamenat rozdíl v přízvuku: ve čtvrtém evangeliiu už to není zpráva o událostech, ale Ježíš sám, kdo oznamuje plnost radosti. Tato radost má hloubku obecenství, které spojuje Otce se Synem, Syna s učedníky a skrze Syna učedníky navzájem.

2. Podobnou radost nacházíme i ve *Skutcích*, v nichž se vylití Ducha, zákraky učiněné ve jménu Ježíše Krista, kázání pohánům a jejich obrácení jeví jako jakési *předehry* posledního dne (sr. Sk 13,52; 8,8; 13,48; 15,3). Radost osvěcuje srdce obrácených (Habešan 8,39; žalářník ve Filipis, 16,34). Tato radost propuká zejména při eucharistickém stolování, které je vloženo mezi vzpomínku na velikonoce a naději na mesiášský pokrm (Sk 2,46; sr. 16,34). (Viz O. Cullmann, *Le Culte dans L'Eglise primitive*, Neuchâtel et Paris, 1944, str. 13n., zde se najde i jisté vystižení primitivního rázu kultické radosti Izraele.)

3. Je možno pokusit se o seřazení hlavních aspektů apoštolské radosti v *Pavlových dopisech*:

a) Radost je dar Ducha (druhý v seznamu Ga 5,22; sr. Ř 14,17); je to radost v Pánu, protože je blízko (Fp 4,4). Pro apoštola je z obojího důvodu předmětem *stálého povzbuzování*. Každý věřící na ní má podíl, každý je k ní zván. Jako dar Páně může být něčím, co nepřestává. Je nezávislá na vnějších okolnostech (sr. 1Te 5,16; 2K 13,11; Fp 3,1 atd.).

b) U apoštola nabývá formy *jáсотu*, kterým jásá ten, kdo ví, že je předmětem výrazné milosti, které se mu dostává z boží strany (nejednou je to překládáno výrazem „chlubím se“). Tento pocit je opakem lidské chlouby, kterou hledá ten, kdo se chce uplatnit před Bohem (sr. Ř 5,2,11; 1K 1,31; 2K 10—12; Ga 6,14 atd.).

c) Charakterizuje *obecenství* údů Kristova těla: jsou jedni pro druhé znamením, že Bůh nepřestává jednat skrze svou církev. Každý pokrok ve víře upevňuje tuto radost (sr. 1Te 2,19—20; Fp 2,2; 1,26; 4,1;

2K 1,14 atd.). Apoštol se také raduje ze svých vlastních utrpení nebo ze svého mučednictví, protože v tom druzí naleznou zdroj milosti (Ko 1,24; Fp 2,17).

4. Dotýkáme se tu poslední stránky křesťanské radosti. Je nejparadoxnější a v NZ se projevuje čím dál tím zřetelněji *radostí v souženích*, utrpením pro Krista a mučednictvím (sr. 2K 13,9; Jk 1,2; 1Pt 1,8; 4,13; 2J 12; Ž 10,34; 12,11; Sk 5,41; Mt 5,12). Jde o skutečnou radost, protože trpět pro Krista znamená mít podíl na jeho slávě; radost, protože soužení je jako porodní bolesti; čím více svírá, tím víc se blíží hodina posledního vysvobození.

M. BOUTTIER /přel. J. Miřejovský

R Á J → *Smrt, Život*

R O D → *Národy*

R O D I N A

Starý zákon → *Manželství*

Nový zákon

1. „Otec nenazýváte sobě na zemi; nebo jeden jest Otec váš, kterýž jest v nebesích,“ říká Ježíš (Mt 23,9). Příchodem Ježíšovým totiž starozákonní rámec rodiny puká a končí, jako končí všechno první boží stvoření; on je konec našeho světa. V tomto smyslu přišel, aby „rozdělil člověka proti otci jeho, a dceru proti matěři její, a nevěstu proti švagrušii její; a nepřátelé člověka domácí jeho“ (Mt 10,35n par), a nedovoluje, aby při rozhodování pro → království převažovaly rodinné důvody nad boží výzvou (Mt 8,21). Nyní přišel čas, kdy pro přítomnost království přestává být rámec přirozené rodiny rozhodující (sr. Mt 10,21 par) a kdy ten, kdo chce přijmout spásu, musí se umět vzdát rodinných svazků a dokonce je mít v nenávisti (L 14,26; sr. Mk 10,29n a par). Ježíš sám poznal rodinné roztržky, které může způsobit přimknutí ke království (sr. Mt 13,57; Mk 3,21,31n a par 6,4 → Marie). Avšak tento rozpad rámce přirozené rodiny nemá za důsledek rozdrobení společnosti na jednotlivce, naopak: ze smrti přirozené rodiny povstává rodina *nadpřirozená*, totiž → církev, rodina či dům boží (1Tm 3,15; sr. Žd 3,6). V této nové rodině, která je zázračně poskytnuta těm, kteří se zřekli své první rodiny (Mk 10,30 a par), nalezne člověk nové příbuzenské svazky. Svatý Pavel nově zplodit sbory Páně jako otec rodiny

(1K 4,15; 2K 6,13; sr. 1Te 2,11) nebo je přivést na svět jako matka, která rodí (Ga 4,19; sr. 1Te 2,7), může mít opravdové děti v Timoteovi, v Titovi a ve Filemonovi (sr. 1K 4,17; Fp 2,22; 1Tm 1,2,13; 2Tm 1,2; 2,1; Tt 1,4; Fm 10), může pokřtěným pohanům zvěstovat, že jsou členy rodiny boží (Ef 2,19; sr. Ga 6,10), žádá Timotea, aby členy církve považoval za svoje příbuzné (1Tm 5,1n), přirovnává biskupy k otcům rodiny (1Tm 3,5) a zná ženy, které jsou matkami církve (Ř 16,13). Ostatně církvi samé — řečeno s Kalvínem — rozumíme jako matce těch, kteří mají Boha za svého otce (sr. Ga 4,26nn; 2J 1,4,13). V prvotním křesťanství bylo chápání církve jako „rodiny“ tak silné, že jedním z nejpravidelnějších bodů pohanské obžaloby proti věřícím bylo nařčení, že církev pěstuje krve-smilstvo. Pohané nechápali, že ti, kdo se navzájem nazývají otcí a matkami a bratry a sestrami, se mohou ženit a vdávat mezi sebou.

2. Rodina, která je kvůli příchodu království rozdělena sama proti sobě, nemůže trvat (Mt 12,25). Přesto vlom budoucího věku *přirozenou rodinu* nutně neruší: Ježíš navrátil dcerušku Jairovi a jeho ženě (Mk 5,40 par), syna vdově z Naim (L 7,11nn), Martě a Marii jejich bratra (J 11); uzdravil náměstičné dítě a navrátil je jeho rodičům (Mk 9,21nn), uzdravil syna římského důstojníka (J 4,46nn), kananejské dítě (Mt 15,21nn), vzkládal ruce na jiné děti (Mt 19,13nn par), přibrál do svého průvodu některé matky svých učedníků (Mt 27,56), uzdravil tchyni Petrovu (Mk 1,29nn; sr. Sk 28,7n). Uvnitř boží rodiny je tedy místo pro lidské rodiny. Mysleme také na Ježíšovy příkazy týkající se → manželství a rozvodu!

Podle tehdejšího obyčeje, jež Nový zákon nikde nepopírá, rodina — zvaná také krásným jménem *dům* — shromažďuje rodiče, děti a také služebnictvo (jsou v řečtině často označovány slovy, která vyjadřují jejich sounáležitost k „domu“: Mt 10,25,36; 24,45; L 16,13; Sk 10,7; Ř 14,4; Fp 4,22; 1Pt 2,18). Je-li živ otec — nebo je-li křesťanem —, nese dům jeho jméno a tato společenská jednotka je na něm natolik závislá, že on může za všechno osazenstvo svého domu činit rozhodnutí zavazující pro věčnost. Vidíme to zvláště ve vyprávěních o obrácení nebo o → křtu (Sk 10,2; 11,4; 16,31; 18,8; 1K 1,16; sr. také Sk 16,15; J 4,53 a Mt 18,25). Uvnitř boží rodiny —

a možná často jako její základní buňky — jsou tu tedy křesťanské rodiny, ctěné a po-
žehnané, a nikoho ani nenapadne, že by se
měly dělit a drobit a tím opravdově
dokazovat příslušnost svých členů k církvi
(sr. Sk 21,5; 1K 16,15; 2Tm 1,16; 4,19. Také
mnohdy jsou právě jako *celek* rodiny v ne-
bezpečí, že sklouznou do odpadlictví: Tt
1,11). Je docela pravděpodobné, že uvnitř
církve se rodiny stanou středisky služeb
božích (sr. Sk 2,46; 5,42; 20,20) a právě na
své úrovni mají rodiny za úkol svědčit
veřejně o tom, jaká by měla být každá
lidská rodina. Proto je tak důležité, aby
rodiny (domy) byly dobře vedeny (sr. 1Te
3,4.12; 5,14; Tt 1,6).

Vyplývá z toho rodinná mravnost s přes-
nými obrysy a především nepochybně po-
žadavek, aby počátek rodiny, manželství,
činil se v „Pánu“ (1K 7,39; opačný příklad
1K 5,1nn), to jest, aby manželství bylo
uzavřeno mezi křesťany a považováno za
nerozlučitelné. Děti zrozené z takových
manželství jsou svaté (1K 7,14, a to i teh-
dy, když z manželů původně pohanských
se obrátil pouze jeden), a to znamená, že
celý život manželský a rodinný se do bu-
doucna ocitá nejen na úrovni prvního stvo-
ření, nýbrž zároveň i na úrovni spásy.
Otec, který je obrazem otcovství božího
(Ef 3,15), musí svůj dům vést pevně
a ohleduplně, a tím jej udržovat v jedno-
tě. Musí pro něj obstarávat pokrm a oděv
(Ef 5,29), milovat svou ženu jako Kristus
miloval církve (Ef 5,25nn), vychovávat své
děti, aby se naučily dobrovolně poznávat
a sloužit Pánu (Ef 6,4; Ko 3,21), připomínat
si, že služebníci mají téhož Pána jako
on (Ef 6,9; Ko 4,1 atd.). Matka musí uzná-
vat svrchovanost svého manžela (Ef 5,22n;
Ko 3,18; 1Pt 3,1—6), připravovat s ním bu-
doucnost — i časnou — svých dětí (2K
12,14), pečovat o dobro pověst svého
domu (sr. 1Tm 5,14) a o jeho pohostinnost
(sr. 1Tm 5,10; Ř 16,3.13; Sk 18,26), připomínat
si, že její ženskost se zakládá ani
ne tak na tom, že má děti, jako na tom,
že má muže (sr. 1K 11,8n). Ve stavbě ro-
diny v Novém zákoně je na prvním místě
manželská dvojice a teprve potom mateř-
ství. Právě ve vztahu k této jednotce,
kterou tvoří rodiče, mají se děti učit svým
povinnostem a právům (sr. Ef 6,1n; Mt
15,4nn par). Jejich povinností je, aby vě-
děly, že je příjemné Pánu (Ko 3,20) uzná-
vat ve svrchovanosti rodičů zástupnou
svrchovanost samého Boha, a proto v nich
vidět do jisté míry zástupce boží (není vy-

loučeno, že páté přikázání bylo ještě sou-
částí první desky Zákona; sr. také Žd
12,9). Mají se také z vděčnosti starat o své
zestárlé rodiče (1Tm 5,4). Protože jsou
křesťansky vychovány, mají možnost, jak
uvést v soulad své povolání a svou vůli
a tak najít smysl svého života (Ef 6,4). Po-
kud jde o služebníky, kteří patří k domu,
je jejich povinností uznávat — se vši mož-
nou dobrou vůlí — ve svém zaměstnava-
teli zástupce Páně (Ef 6,5nn; Ko 3,22nn;
sr. 1Pt 2,18 až 25). A jejich právem (kromě
nároku na spravedlivou mzdu → peníze)
je, že se spolu se svým pánem mohou
radovat ze spásení (sr. Sk 10,2nn; Mt
25,21.23). Abychom se dobrali rámce mra-
vovky o rodině v Novém zákoně, je třeba
si znovu přečíst četná podobenství, v nichž
Ježíš uvedl na jeviště otce rodiny (sr. Mt
21,28n; L 11,11; 15,12nn atd.) nebo pána
domu (sr. Mt 13,27.52; 20,1; 24,43 par; L
13,25; 14,21 atd.). Je málo pravděpodobné,
že by tento pohled Písem na křesťanskou
rodinu závisel pouze na společenských
podmínkách starověkého světa, neboť je
příliš hluboce zakotven v učení o božím
otcovství a v učení o neuzušitelné jednotě
mezi Ježíšem Kristem a jeho církví. Bude
tedy povinností církve, aby při změně spo-
lečenských podmínek nalézala v novém
ovzduší takový sloh rodinného života, aby
se podstata poselství Písem o rodině mohla
rozvinout bez pokrivení.

J.-J. VON ALLMEN /přel. A. Mikolášek

RODOKMEN → Rodina, Pokolení

ROUHÁNÍ

Poznámka: Překlady často hovoří o tu-
pení či hanění, někdy o zlořečení či po-
mlouvání i tam, kde by měly mluvit
o rouhání (např. 1Kr 21,10.13; 2Pt 2,2).

1. Rouhání je *útok na velebnost a čest boží*. Ruhač se dělá svrchovaným pánem svého života a dopouští se tak nenapravitelného skutku: Mojžíšův zákon jej odsuzuje k smrti (Lv 24,11nn). Bůh může být v porouhání také v těch, kdo ho zastupují: v Mojžíšovi (Sk 6,11), v Ježíši Kristu (Mt 27,39; L 23,39). Pavel před svým obra-
cením je rouhač, protože popírá boží zjevení v Ježíšovi a chce k rouhání přimět křesťany (Sk 26,11), poněvadž chce, aby popřeli, že Ježíš je Kristus.

2. *Ježíš je obžalován z rouhání* (Mt 9,3

par), protože chromému odpouští jeho hříchy, což může učinit jenom Bůh: Židé v tomto prostém člověku nepoznávají Syna, totiž božího zástupce a zplnomocněnce (J 10,33.36). Obžaloba z rouhání také přivodí Ježíšovo odsouzení (Mt 26,63—65). Samo Ježíšovo prohlášení zřejmě není prohlášováno za rouhačské, nýbrž fakt, že se za božího Syna prohlašuje tento Ježíš, vězeň odsouzený k bezmocnosti, tento člověk zjevně zbařený všech znamení boží moci (Fp 2,7). V očích protivníků může být poníženy a trpící Syn jedině podvodník.

3. Věřící mají bdít, *aby nepřiváděli k rouhání druhé*. Svým cizoložstvím podnítil David k rouhání Hospodinovy nepřátele (2S 12,14), pohanské národy, které obklopují Izraele a které by měly vidět, jak v Izraeli září boží svatost. Uctivý postoj křesťanských otroků k jejich pánům, pokora a duch služby křesťanské ženy mají zabránit tomu, aby se jejich páni či jejich manželé, kteří jsou dosud pohany, rouhali božím jménu a slovu (1Tm 6,1; Tt 2,5).

4. Každý hřích, dokonce i rouhání proti Synu člověka, může být odpuštěn, nikoli však *rouhání proti* → *Duchu svatému* (Mt 12,32; Mk 3,28n). Toto slovo, které nahánělo obavy mnoha úzkostlivým věřícím, znamená, že jenom uvědomělé a promyšlené odmítnutí přítomné, poznané a okoušené milosti (Žd 6,4—6) přivozuje smrt: Duch svatý je ve skutečnosti boží přítomnost zjevná srdci, které osvětil. Syn člověka je Bůh přítomný pod rouškou svého lidství. Hřichem rouhání proti němu je jistě neuznávat ho, pochybovat. To však je hřích, proti němuž má každý neustále bojovat modlitbou za Ducha svatého (L 11,13), pokáním a poslušností.

CHR. SENFT /přel. B. Vik

ROZJÍMAT → *Vidět*

RUKA → *Pravice, Vzkládání rukou*

R Ů S T

Jako zrno vhozené do země směřuje k rozvoji a rozkvětu rostliny, tak boží dílo ve světě směřuje ke svému naplnění. Je zcela postaveno pod znamením růstu, to jest do progresivního rozvoje od nejmenšího k největšímu, od nedokonalého k dokonalému, od počátku k dovršení.

Užívá-li bible tohoto pojmu hojně, nikdy

se ho nedovolává proto, aby označila postup od stavu přirozeného k nadpřirozenému, jako by přístup k spáse byl možný jen za cenu stálého úsilí nebo stále větších ctností. Když Slovo boží oznamuje příchod a růst nebeského království ve světě, zcela popírá „pokrokářské“ pojetí růstu, protože nevěří v přirozený vývoj světa k nějakému domnělému zlatému věku. Slovo boží upírá člověku i světu schopnost dosáhnout vlastní spásy.

Růst nebeského království, církve nebo jednotlivého křesťana je vždy růstem uvnitř řádu milosti (2Pt 3,18). Je-li zde pokrok, pak to není směrem od přírody k milosti, ale od milosti k plnému rozvoji spásy.

1. *Působce všeho růstu*. Z předchozího vyplývá, že to není člověk, který dává vzrůst (1K 3,6), ale Bůh, kterému přísluší znát tajemství života. I když Bůh zůstává na počátku všeho růstu, není jediný, kdo jedná. Jeho dílo se totiž uskutečňuje skrze Krista, (1Te 3,12), božím Slovem, které dává růst ke spáse (1Pt 2,2) skrze ty, kteří jsou nositeli tohoto Slova a kteří pracují na vzdělání církve (Ef 4,11—16), a konečně poslušností těch, kteří obdrželi Slovo (2K 9,13).

Ještě jednou tedy: člověk nedává vzrůst. Ať spí či bdí, v noci či ve dne, símě klíčí a roste, aniž člověk ví, jak (Mk 4,27). Ale člověk pracuje s Bohem, seje (Mt 13,4), sází a zalévá (1K 3,6), „pro spořádání svatých, k dílu služebnosti, pro vzdělání těla Kristova“ (Ef 4,12), aby se rozmáhala láska (2Te 1,3) a evangelium prospívalo (Fp 1,12).

2. *Růst → království nebeského*. Království nebeské se rodí na tomto světě, kam bylo vhozeno jako nepatrné símě, uloženo jako kvas do těsta nebo skryto jako poklad (Mt 13,31—33,44). Zrod tohoto království je temný, jeho vývoj tajemný a narušovaný činy nepřítelů (Mt 13,24—30), ale jeho výhledy jsou nesmírné: objímá celé stvoření. Polem, kde roste nebeské království, není jen srdce věřících, ne jen sama církev, je to svět (Mt 13,38), je to *všechno* těsto (Mt 13,33). Je příznačné, že zákony, které řídí vývoj tohoto království, jsou připodobňovány právě k přírodním zákonům, a tak je řád spásy povolán k tomu, aby byl zasazen, rostl a projevil se v řádu stvoření.

3. *Růst církve.* Činitelem, kterého Bůh zvolil, aby dal růst svému království ve světě, je → církev. Růst království na zemi souvisí s růstem církve. Ta je povolána rozvíjet se dvěma odlišnými, vzájemně se doplňujícími způsoby: jeden je kvalitativní, druhý kvantitativní.

Nejprve má církev růst v kvalitě, to znamená musí bdít, aby se zachovala čistá a věrná uprostřed lstí a svodů světa. Chce-li dosáhnout velikosti dokonalé postavy Krista, musí směřovat k jednotě víry a poznání Syna božího a vyznávat pravdu v lásce (Ef 4,13–15). Tento růst v *Kristu* předpokládá, že církev zůstane stále pozorná ke svým vlastním strukturám. Neboť jedině dobře spojené a pevné tělo je schopno růst (Ef 4,16).

Církev musí růst také v kvantitě, to znamená, že se musí zvětšovat rozsahem i počtem. Brání se světu jen proto, aby mohla ve světě existovat. Nedovoluje-li duchu tohoto věku, aby v ní rostl, je to proto, aby Duch Páně rostl v tomto věku. Kde je církev věrná, tam činí Slovo boží velký pokrok a šíří se čím dál víc (Sk 12,24), počet učedníků roste (Sk 2,47; 4,4; 6,1 a 7; 9,31 atd.) a Bůh rozmnožuje potomstvo tomu, komu požehnal (Gn 12,2; Zđ 6,14). Církev, která pečuje o kvalitu svého vnitřního růstu, bude nutně také církví, která se projevuje navenek jako církev misijní.

4. *Růst křesťana.* Zatímco tělo Kristovo přispívá vlastním růstem k rozvoji všech svých částí, zvětšuje se a sílí i růstem každého údu. Křesťan, který poznal spásu, je nyní povolán, aby vždy více prospíval (1Te 4,1), aby se snažil o hojnost duchovních darů k budování církve (1K 14,12). Každý věřící musí přejít od duchovního dětství k dospělosti (Zđ 5,12nn) růstem v poznání Boha (Ko 1,10), víry (2Te 1,3), lásky (Fp 1,9; 1Te 3,12) a ovoce spravedlnosti (2K 9,10). Kdo takto rostou v milosti, zakoušejí, že jejich síly rostou tak, jak kráčeji dopředu (Ž 84, 8).

Křesťan není tedy nikdy tím, kdo dosáhl (Fm 3,12), ale ve svém běhu dopředu, kráčeje k dokonalosti, usiluje bez přestání dosáhnout mocí Ducha svatého dokonalé postavy Kristovy. Jak v něm roste Kristus, tak jeho vlastní já ustupuje do pozadí: „Onť musí růsti, já pak menšiti se“ (J 3,30). Pokroky ve víře zajisté nevedou k pýše, naopak věřícího ponoukají k pokoře, neboť jej přivádějí stále víc k po-

znání, že nic neznamená ten, kdo sází, ani kdo zalévá, ale Bůh, který dává vzrůst (1K 3,7).

J.-PH. RAMSEYER /přel. J. Sládková

SABAT → Svátky

SADUCEOVÉ → Židé

SATAN → Dábel

SEN

1. *Okolnosti snu.* Zkoumání biblických oddílů dovoluje vymežit sen jako vidění, které přichází ve spánku (Jb 33,15; Iz 29,7) a rozptyluje se procitnutím (1Kr 3,15; Ž 73,20), aby navždy zmizelo (Jb 20,8). Prchavost snu někdy vedla k tomu, že sen byl považován za opak skutečnosti (Ž 126,1; Kaz 5,6; Iz 29,8; Jr 23,32) anebo pravdy (Ju 8: toto místo se asi vztahuje na gnostické bludy). Pro Kaz 5,3 jsou sny důsledkem denní námahy. Přece se však uznává stará představa, že Bůh snu používá, aby se stýkal s lidmi (Gn 20,3,6; 31,10–11,24; Nu 12,6; 1Kr 3,5), anebo aby je vyděsil svou velebností (Jb 7,14; 33,15nn).

Hebrejský a aramejský výraz pro sen bývá vysvětlován z arabského kořene, který znamená „snít“ a „dospívat“. Pokud je toto vysvětlení po jazykové stránce správné, není ještě nutno z toho ukvapeně uzavírat, že by sny měli jen mladí lidé v době dospívání. Vždyť Jákobův syn Josef a všichni, jimž jsou sny připisovány, byli dospělí. Všimněme si přece, že sny mívají spíše lidé v plné síle. V den Hospodinův, kdy všechno bude jiné než v každodenním životě, sny budou starcům ujištěním, že je na ně vyliit boží Duch (Jl 2,28 — citováno ve Sk 2,17 a vztaheno na letniční událost).

2. *Podoby snu.* a) Sen se rozvíjí v sledu obrazů (Gn 37; 40; 41; Sd 7,13.15; Da 2; 4; 7; v aramejštině je častý výraz „vidět sen“) a v této podobě se blíží čistému vidění (tak Sk 11,5–11).

b) Sen může obsahovat i přímé boží Slovo a přecházet někdy v rozhovor (Gn 20,3–7; 31,10–13.24; 1Kr 3,5–15; Mt 1,20 až 23; 2,12.13.19–20.22; Sk 18,9–10), jako je tomu v některých viděních (Sk 9,10–16; 10,3–6).

c) Konečně se obě předchozí podoby snu, obraz i slovo, sdružují v nočním vidění, o němž hovoří Sk 16,9.

3. *Význam a výklad snů.* a) Snem se zjevuje budoucnost těm, kdo jsou vyvolenému